Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 2 (2024) · “Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaning dolzarb muammolari, yechimlari va istiqbollari” mavzusidagi ilmiy-amaliy...

9. Finlit.uz

BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TALAB VA TAKLIF MUVOZANATIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR

Orifjonov Boburjon Abdulla o‘g‘li,
TDIU Andijon fakulteti, Bank ishi va audit yo‘nalishi,
2-bosqich talabasi

Annotatsiya*: Ushbu maqolada bozor iqtisodiyoti sharoitida talab va taklif muozanatiga tasir etuvchi omillar organilgan , shuningdek ,narxlarning oshishiga ichki va tashqi omillarning tasiri bayon etilgan*
Abstract*: In this article, the factors affecting the balance of supply and demand in the conditions of the market economy are organized, as well as the influence of internal and external factors on the increase in prices.*
Аннотация*: В данной статье систематизированы факторы, влияющие на баланс спроса и предложения в условиях рыночной экономики, а также влияние внутренних и внешних факторов на рост цен.*

Kalit so’zlar: talab va taklif, tanqislik, profist, narxlar va shiftlar , bozor, mijoz, narx, marketing, reklama, resurs, oligopoliya, monopoliya,narx tenglashtirilishi,iqtisodiy samaradorlik, tijorat siyosati, talabning qondirilishi, ilg’or yangiliklar,xarajatlar.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida talab va taklif muozanatiga ta’sir etuvchi omillar va ularning tasirini o’rganish muhum ahamiyat kasb etadi Bozor muvozanatidagi talab va taklifning roli raqobatbardosh bozorda narxlar qanday belgilanishini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Bozor tizimida ishlab chiqaruvchilar o'zlari ishlab chiqaradigan tovar va xizmatlarni etkazib beradilar, iste'molchilar esa o'z ehtiyojlari va ehtiyojlarini qondirish uchun tovar va xizmatlarni talab qiladilar. Ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilarning o'zaro ta'siri bozor talab va taklif kuchlarini yaratadi.

Taklif qonuni shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqaruvchilar tovar yoki xizmat narxining oshishi bilan ko'proq etkazib berishadi. Talab qonuni shuni ko'rsatadiki, iste'molchilar tovar yoki xizmat narxining oshishi bilan kamroq talab qiladi. Ushbu ikki qonunning kesishishi bozor muvozanat nuqtasiga olib keladi, bu yerda talab miqdori ma'lum bir narxda taklif qilingan miqdorga teng bo'ladi.Agar taklif yoki ortiqcha bo'lsa, ishlab chiqaruvchilar taklifni kamaytirish va taklifni oshirish uchun narxlarni pasaytiradi, shu bilan bozorni muvozanatga qaytaradi. Aksincha, agar taklif yetishmasa, ishlab chiqaruvchilar o‘z foydalarini oshirish uchun narxlarni ko‘taradilar va bozor muvozanat tomon harakatlanadi.Bozor muvozanatida talab va taklifning rolini tushunish korxonalar va siyosatchilar uchun juda muhim, chunki u bozor xatti-

Published: 28.03.2024
Cite this article: Orifjonov Boburjon Abdulla o‘g‘li (2024). Bozor iqtisodiyoti sharoitida talab va taklif muvozanatiga ta’sir etuvchi omillar. Emro Science and Education, 1(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/265
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

harakatlari haqida tushuncha beradi va resurslarni taqsimlash, narxlar va ishlab chiqarish bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Talab va taklif dinamikasini tahlil qilib, narxlar sun’iy ravishda oshirilmasligi yoki tushkunlikka tushmasligiga ishonch hosil qilish orqali bozor muvozanati ijtimoiy farovonlikni, iqtisodiy samaradorlikni ta’minlaydi va resurslarning optimal taqsimlanishi va maksimal iqtisodiy profitsitni ta’minlashga yordam beradi.Bozor muvozanatiga talab va taklif egri chiziqlari kesishganda erishiladi, natijada bozorda tovarlar yoki xizmatlarning maqbul narxi va miqdori almashtiriladi. Biroq, bu muvozanatni buzadigan va bozorda muammolarga olib keladigan bir qancha omillar mavjud. Ushbu muammolardan ba'zilari quyidagilardir:

1. Tanqislik: Agar ma'lum bir mahsulotga bo'lgan talab taklifdan oshib ketgan bo'lsa, u tanqislikka olib kelishi mumkin. Bu narxni oshirishi va ba'zi iste'molchilar mahsulotni xarid qila olmaydigan vaziyatni keltirib chiqarishi mumkin.

2. Profisit: Aksincha, taklif talabdan oshib ketganda, bu mahsulot yoki xizmatlarning ortiqcha bo'lishiga olib kelishi mumkin. Bu narxning pasayishiga olib kelishi va resurslarning isrof qilinishiga ham olib kelishi mumkin.

3. Narxlar va shiftlar: Hukumatlar ayrim tarmoqlar yoki iste'molchilarni himoya qilish uchun narxlarning pastki yoki shiftini belgilashi mumkin. Biroq, bular bozor muvozanatini buzishi va tanqislik yoki ortiqchalik kabi muammolarga olib kelishi mumkin.

4. Tashqi omillar: Tabiiy ofatlar, siyosiy beqarorlik va boshqa tashqi omillar bozor muvozanatini buzishi va narxlarning o'zgarishiga va ta'minot zanjiri uzilishiga olib kelishi mumkin.

Bizneslar, siyosatchilar va iste'molchilar bozor muvozanatini buzishi mumkin bo'lgan ushbu omillardan xabardor bo'lishlari va ularni bartaraf etish uchun tegishli choralarni ko'rishlari muhim.Bozor muvozanati kontseptsiyasi bozorning barcha ishtirokchilari mukammal ma'lumotlarga ega bo'lishlarini va shu ma'lumotlar asosida oqilona qarorlar qabul qilishlarini nazarda tutadi. Biroq, haqiqatda bozor muvozanati modelida bozorning optimal muvozanat holatiga erishishiga to'sqinlik qilishi mumkin bo'lgan turli xil kamchiliklar mavjud. Ushbu kamchiliklardan ba'zilari quyidagilardir:

1. Mukammal ma'lumot: Bozor ishtirokchilari bozorda ayirboshlanayotgan mahsulot yoki xizmatlar haqida mukammal ma'lumotga ega bo'lmasligi mumkin, bu esa mantiqsiz qarorlar qabul qilishga olib keladi.

2. Tashqi ta'sirlar: Ba'zi bozor operatsiyalari mahsulot yoki xizmat narxida aks ettirilmaydigan ifloslanish yoki boshqa salbiy ijtimoiy xarajatlar kabi tashqi ta'sirlarga ega bo'lishi mumkin, natijada bozor muvaffaqiyatsizlikka uchraydi.

3. Monopol hokimiyat: Ba'zi firmalar sezilarli bozor kuchiga ega bo'lishi va bozorning optimal muvozanat holatiga erishishiga to'sqinlik qiluvchi raqobatga qarshi amaliyotlar bilan shug'ullanishi mumkin.

4. Iste'molchilarning noto'g'ri qarashlari: Iste'molchilar oqilona qarorlar qabul qilishlariga to'sqinlik qiladigan noto'g'ri fikrlarga ega bo'lishi mumkin, masalan, ayrim xususiyatlar yoki brendlarni ortiqcha baholash.

5. Hukumat aralashuvi: Hukumat siyosati va qoidalari soliqlar yoki subsidiyalar kabi bozor muvozanatini ham buzishi mumkin.

Bozor muvozanat modelidagi bu kamchiliklarni tan olish va yanada samaraliroq va samaraliroq bozor tizimini rivojlantirish uchun ularni bartaraf etish choralarini ko‘rish muhim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mankiw, N. G. (2014). Mikroiqtisodiyot tamoyillari. Cengage Learning.
2. Frank, R. H., & amp; Bernanke, B. S. (2019). Makroiqtisodiyot tamoyillari. McGraw-Hill Education